

Hans Sauerbier Couvée: 'Omdat ik op school gepest werd vanwege mijn dyslexie, kon ik nog wel eens iemand op zijn smoel timmeren.'

DEN HAAG ACHTER DE SCHERMEN

Theo Bollerman

In Den Haag was na de Tweede Wereldoorlog de scherm-school van maître Abrahams toonaangevend. De Nederlandse schermkampioenen Hans Sauerbier Couvée en Kasper Kardolus werden daar opgeleid. Maar ook voor die tijd schermde men er lustig op los. Al vanaf het begin van de negentiende eeuw vonden scherm-demonstraties plaats in de Koninklijke schouwburg – vaak met vrouwen in de hoofdrol – en er waren vele Haagse schermverenigingen die een bloeiend bestaan kenden.

Op 3 maart 1945 wierpen 56 Britse bommenwerpers 67.000 kilo aan brisantbommen op het Bezuidenhout. Dat was niet bedoeling. Zij wilden de V2-stellingen – Vergeltungswaffe 2, onbemande geleide ballistische raket – bestoken die opgesteld stonden op het landgoed Duindigt aan de rand van het Haagse bos. De actie was een absolute mislukking, want geen enkele V2-stelling werd geraakt.

Na de oorlog gingen er natuurlijk kinderen spelen op de puinhopen. Met wat fantasie, blikjes en planken stelden ze zich voor dat het kasteelruïnes waren. Hans Sauerbier Couvée (1939) was één van die jongens. Hij woonde in het ongeschonden stuk van de Jacob Mosselstraat, dus hij klauterde zó het puin op, vanuit de achtertuin.

Toen Hans een jaar of elf was, kregen zijn ouders bezoek van een oude vriend, Anton

Montfoort, die drie maal de nationale titel schermen had veroverd. Hij zag de jonge Hans met grote overgave een musketiers-act opvoeren die uitmondde in een schermduel. Hans' afweerteknik zag er al zo goed uit, dat de man Hans' ouders wist over te halen hem van de padvinderij af te halen en hem op schermles te doen. Zo kwam Hans terecht bij Zaal Abrahams, de beroemde scherm-school in een groot woonhuis aan de Groot Hertoginnelaan 122. Dat was in die tijd de beste zaal van Nederland. Sauerbier zou zeven nationale titels behalen.

Schermen voor iedereen

Het schermen mag gerekend worden tot de oudste gereguleerde sporten en gaat terug tot een in 1486 opgesteld keur van het schermersgilde van Sint-Michiel. Bijna elke stad in Nederland had zijn eigen gymnastiek- annex schermzaal, zeker als er een garnizoen was gelegerd. Schermen was een verplicht onderdeel in de klassieke militaire opleiding, maar ook voor leden van de burgerij, die zich aangetrokken voelden tot de scherm-sport, was er een overvloed aan mogelijkheden.

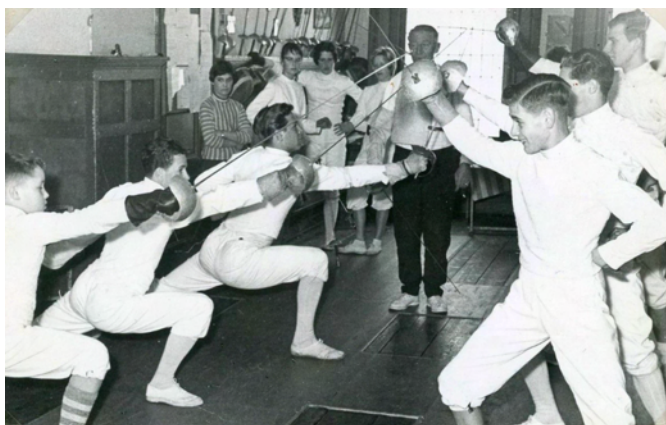
Dat kostte natuurlijk wel leergeld. In 1826 werd er voor twintig lessen zes gulden betaald en dat kon niet iedereen betalen. Een krantenbericht uit 1858 meldde dat de gymnastiek- en schermzaal in Hoorn het voorgaande jaar 85 leerlingen had geteld, van wie er twintig gratis les hadden gekregen. Hieruit mag afgeleid

Ook in Den Haag werd de schermsport in het begin van de negentiende eeuw enthousiast beoefend. De vele liefhebbers gingen er echt

Vijf jaar later werden de lezers van de *'s Gravenhaagsche Courant* uitgenodigd naar het Café van de Comédie – de schouwburg – te komen, want ditmaal gingen de twee dames Barella en Delchambre met elkaar het duel aan. Het was helemaal niet vreemd dat vrouwen het floret ter hand namen. De jongens en meisjes van rijke ou-

ders konden immers al op jonge leeftijd schermles krijgen.

In 1824 vond in de concertzaal van de Schouwburg een *grand assaut* plaats, waar – aldus de *'s Gravenhaagsche Courant* – de maîtres A. Schmidt ('voormalig officier der rijdende artillerie'), F. David ('een der eerste schermmeesters van Parijs') en Des Champs ('schermmeester te Delft') in het strijdperk zouden treden. Het belooft een sensationeel spektakel te worden, want er zou niet alleen met de degen en de sabel gestreden worden, maar de maîtres zouden ook 'Batonneren, met Stokken van 1¼ ned. el, en naar gelang der lengte dik, hetwelk nog nimmer hier te zien was'. Dat was een

Training in de zaal van Maître Abrahams (april 1958).
Collectie Hans Sauerbier Couvée.

gevaarlijkste oefening, 'daar elke niet goed gepareerde slag in staat is, hem, wien dezelve treft, te doden', en bovendien zou dat huzarenstukje 'zonder Handschoenen of Hoofddeksels' ten uitvoer worden gebracht.

Waarna nog werd gemeld dat het de maîtres tot eer zou verstreken, 'indien meesters of liefhebbers der schermkunst dit assaut gelieven bij te wonen, wordende zij daartoe minzaam uitgenoodigd'. Ter betaling van fl. 1,= per persoon, dat wel, en het is dus duidelijk dat hier sprake was van een commerciële onderneming. De scherm sport was in die tijd een attractieve kijksport die veel publiek trok, vooral als er na de *assaut* een concert gegeven werd, wat zeer gebruikelijk was.

Regoor doet een uitvinding

Maître Regoor had vanaf ongeveer 1855 een scherm school in Den Haag. Zijn leerlingen deden het in 1860 goed bij de door het schermcollege Nut en Vermaak georganiseerde wedstrijden in het Hotel La Ville de Paris, dat zich bevond op de hoek van de Fluwelen Burgwal met de toenmalige Wijnhaven. In dit chique hotel had ook Mozart in 1765 nog gelogd, toen hij als negenjarig wonderkind een concertreis maakte langs de Europese muzieksalen.

Twee jaar later verplaatste Regoor zijn school naar diezelfde Fluwelen Burgwal, waar hij een betere ruimte verkreeg. Hij dient vooral onthouden te worden vanwege een uitvinding die hij in 1868 had geconstrueerd en als de 'Indubitable' had laten registreren. Het was tot deze vondst namelijk lastig te constateren of de zogenaamde hartsteek had plaatsgevonden. Het krijten van de punt van het wapen werkte niet goed, want dat was er al snel afgesleten. Regoor had een plat toestel van koper laten maken met klemveren en een rood mikpunt, dat op de borst van de schermer bevestigd werd met veters. Zodra de rode punt geraakt was, werd het wapen vastgeklemd. Nooit meer twijfel, wat een vondst. De Haagse schermvereniging Oefening Baart Kennis ging het instrument onmiddellijk testen bij de eerstvolgende *grand assaut*. Van deze uitvinding is daarna weinig meer vernomen.

Maître Abrahams

Diverse schermverenigingen en hun maîtres hielden de schermcultuur in stand. Toernooien werden in de zomer ook wel op sportvelden en tennisbanen georganiseerd. Zo vormde tennispark De Bataaf herhaaldelijk het toneel van schermwedstrijden. Dat was handiger en prettiger dan een ontmoeting in de kleinere en meer bedompte schermzalen, zeker als er behoorlijk wat schermers op de mat verwacht werden, zoals in 1926 bij de wedstrijden tussen de Haagsche Politie Sport Vereniging en de KOOSB (Koninklijke Onder Officieren Scherm Bond). Als het ging regenen moest dan wel uitgeweken worden naar een overdekte ruimte. Dat was op 31 augustus 1924 het geval, toen de Wilhelmina Garde haar dertigjarig bestaan vierde en een

Maître Abrahams (februari 1958).
Collectie Hans Sauerbier Couvée.

twaalfstal verenigingen uit het gehele land zich hadden ingeschreven. Helaas moest na de lunch onderdak gezocht worden in de schermzaal van de Alexanderkazerne.

Na de tweede wereldoorlog vestigde maître J.B.A. (Bram) Abrahams (1898-1976) zijn scherm school in Den Haag, die hij zou ontwikkelen tot verreweg de allerbeste van Nederland. Tot de oorlog had hij gewerkt als sportinstructeur bij de Koninklijke Militaire Academie in Breda. Hij reisde door het hele land om zijn lessen te geven, bijvoorbeeld bij de Marine in Den Helder. Ook was hij jarenlang docent aan het CIOS in Overveen.

Toen Hans Sauerbier zich bij hem aanmeldde, zag Abrahams onmiddellijk dat de knaap zeer veelbelovend was. Sauerbier: 'Ik vond er aanvankelijk niet veel aan, want de eerste drie jaar mocht ik geen wedstrijden schermen. Eerst moest de techniek er ingeheid worden. En ik moest mijn agressiviteit leren beheersen, want omdat ik op school gepest werd vanwege mijn dyslexie, kon ik nog wel eens iemand op zijn smoel timmeren. Ik ben dan ook van de Stevin HBS weggestuurd, nadat ik een leraar een knal had verkocht. Die man draaide mijn wang om, omdat hij vond dat ik te luidruchtig was. Dat kon je in die tijd maar beter niet bij me doen. Daarna ging ik naar het Johan de Wittlyceum. Daar ging

het gelukkig een stuk beter, ook omdat ik door kreeg hoe ik met mijn leesblindheid kon omgaan. Bovendien had ik mij inmiddels in het nationale jeugdteam geschermd, waardoor ik al mooie reizen kon maken. Mijn zelfvertrouwen nam zienderogen toe.'

Voetenwerk

Schermen is een complexe sport, waarbij de juiste houding van groot belang is. Je moet in een fractie van een seconde reageren met een aanval of een verdediging en dus is het voetenwerk cruciaal. Sauerbier: 'Abrahams was een schat van een man, bijna een tweede vader voor mij. Maar als het om techniek ging, was hij zeer streng. Stond je even verkeerd, dan kreeg je meteen een tikje met zijn wapen.'

Natuurlijk is het bij schermen ook van groot belang je tegenstander zo goed mogelijk te bestuderen, want iedereen heeft zijn eigen ingetraineerde manieren om op bepaalde situaties te reageren. Sauerbier: 'Als iemand zijn rechtervoet naar voren stapt, is dat vaak een teken van een komende aanval. Stel nu, dat je gezien hebt, dat de ander dan altijd met een "zes" reageert. Dat is een afweer naar buiten. Dan kan je bijvoorbeeld je voet naar voren brengen, even inhouden tot die afweer ingezet wordt en dan razendsnel binnendoor steken.'

Kardolus

Kasper Kardolus, die nu zijn eigen zaal heeft in Zoetermeer, had ook les bij Abrahams. Zijn vader had als lid van de schermvereniging De Vrije Wapenbroeders meegewerkt aan de totstandkoming van een eigen zaal op de zolderverdieping van zalencomplex Amicitia aan het Westeinde, dat eerst een klooster en vervolgens een weeshuis was. Het werd Kardolus niet in dank afgenomen dat hij ook bij Abrahams ging schermen. Sauerbier: 'Wij onderkenden al snel, dat Kardolus de eerste Nederlandse wereldtopper was. Hij had een geweldige techniek. Bij de jeugdwereldkampioenschappen kwam hij in de finale, terwijl ik er in de tweede ronde uit vloog. Maar in die tijd liet hij zich daar naar mijn mening wat al te nadrukkelijk op voorstaan. No hard feelings overigens, bij die rivaliteit is zo'n houding logisch. Wij zien elkaar nog geregeld.'

Kardolus werd vijf maal kampioen op de sabel, maar misschien wel zijn grootste verdienste school in zijn didactische vaardigheden. Hij kweekte kampioenen bij de vleet, zoals bijvoorbeeld zijn eigen zoons Arwin en Oscar, die in totaal 24 maal de titel behaalden.

Met zulke sterke Haagse schermverenigingen was het logisch dat menig nationaal kampioenschap in Den Haag werd gehouden. De grote zaal van Amicitia leende zich daar uitstekend voor, evenals de zaal in de Dierentuin.

Elektrische schokken

In 1960 werd Sauerbier voor de eerste maal kampioen op het floret. De manier waarop hij schermde was zo opvallend goed, dat hij diverse keren ook in aanmerking kwam voor de stijlprijs. Hij maakte achttien jaar lang deel uit van het nationale team. In de begintijd moest er nog geëxperimenteerd worden met elektrische vesten om de betrouwbaarheid van het scoresysteem te optimaliseren. Wat ingenieur Verhoeven ontworpen had, mocht Sauerbier vervolgens uitproberen: 'Dat was soms vrij vervelend. De apparatuur was nog in het beginstadium en niet altijd even goed geaard, zodat ik geregeld schokken kreeg.'

Zelf ontpopte hij zich ook al snel als knutseelaar. Dat was hard nodig, want als hij een toernooi schermde, kon het gebeuren, dat hij zeven maal van floret moest wisselen. Vaak brak de kling. Elke keer opnieuw moest dan de elektri-

sche draad goed bevestigd worden en het topje correct worden afgesteld. Dat topje moest namelijk indrukbaar zijn voor een grotere kracht dan 50 gram en dat luisterde nauw. Om dat goed uit te meten, had Sauerbier zijn eigen apparaatje ontworpen.

Zijn priegelvaardigheid viel ook een teamlid op, die tandarts was en Sauerbier stimuleerde om net als hij tandgeneeskunde te gaan studeren. Sauerbier woont in Voorschoten, waar hij ook altijd zijn praktijk heeft gehad. Hij is nu gepensioneerd. Nadenkend zegt hij: 'Ik heb heel erg veel aan de scherm sport te danken gehad.'

De Jong nummer 1

Met zijn zes titels op de floret en één op de sabel staat Sauerbier op de dertiende plaats van de ranglijst met de beste Nederlandse schermers aller tijden.¹ Maar op één staat nog steeds Arie E. W. de Jong (1882-1963), die al in 1906 deelnam aan de eerste van zijn in totaal zes Olympische Spelen, met een oogst van vijf bronzen medailles. Ook werd hij twee maal wereldkampioen op de sabel en achttien maal Nederlands kampioen. In 1933 nam hij als majoor afscheid van het leger. Hij kocht toen het eerste Indische restaurant van Nederland, Tapat Senang, dat sinds 1922 gevestigd was aan de Laan van Meerdervoort. Daar kon hij ook zijn fraaie verzameling Indische voorwerpen en wajangpoppen uitstallen, die daar nog steeds te bewonderen zijn.

Zijn weduwe Wietske de Jong heeft tot haar tachtigste getennist op de Oranje Tennis Club. Dankzij die connectie gingen de tennissers van OTC vele jaren lang na afloop van de zondagscompetitie daar Indisch eten. Zo bleef het restaurant ook na het overlijden van Arie de Jong nog lange tijd verbonden met de sport.

Voorpublicatie uit Theo Bollermans *Den Haag: Sporthoofdstad van Nederland. De glorieuze Haagse sportgeschiedenis in 35 schetsen*. Verschijnt in mei 2015 bij Haagse Sportboeken Club, € 17,90.

¹ Bron: www.knas.nl, website van de Koninklijke Nederlandse Algemene Schermbond. De Nederlandse ranglijsten worden onderhouden door KNAS-ranglijsten, Oscar Kardolus.